

[Statsministeren]

bekymring over udviklingen. Det synes jeg er naturligt og rigtigt, på samme måde som Danmark har rejst Tyrkietspørgsmålet andre steder. Det er sket på FNs Menneskerettighedskommissions 38. samling i Genève, det var i marts 1982. Det er sket på den måde, at den danske regering, også direkte over for den tyrkiske regering, har givet udtryk for bekymring over udviklingen i Tyrkiet. Det er sket på den måde, at den økonomiske hjælp fra EF til Tyrkiet, som er givet tidligere, ifølge en rådsbeslutning, som vi har deltaget i, har været suspenderet siden 1981. Den sidste rådsbeslutning om en sådan suspension blev vedtaget med dansk støtte i juli i år. Det er jo også kendt, at finansudvalgets behandling af regeringens ansøgning om gældseftergivelse som følge af udviklingen i Tyrkiet i november 1981 blev stillet i bero. Så jeg synes såmænd, at den danske regering på mange måder ordentligt har markeret Danmarks syn på den triste udvikling for det tyrkiske demokrati.

Jeg er enig i forespørgernes opfattelse, og det skal da ikke skjules, at den politiske ytringsfrihed i Tyrkiet er stærkt begrænset, og at der er love i Tyrkiet, som er os fuldstændig fremmede, bl. a. om, at man kan idømme strenge straffe for overtrædelse af forbud mod politiske ytringer og handlinger og mindstend også for kritik af selve forfatningsudkastet, som hr. Gert Petersen netop gjorde opmærksom på her fra talerstolen. Der er, hvad der også er os ganske fremmed, i forfatningsudkastet et forbud mod, at tidligere politikere inden for 5-10 år genoptager deres politiske virksomhed. Det er en ganske ejendommeligt bestemmelse – måske knap så meget for hr. Steen Folke som for os andre; man kan vel næsten sige, at denne særlige forfatningsregel er det omvendte af det, vi kender fra VS' vedtægter, hvor der jo er en regel om, at man skal gå af efter et vist antal år. Men altså, forstå mig således: hvis vi vurderer dette isoleret, så kan man måske diskutere, hvad der er værst. Men det kan man selvfølgelig ikke gøre.

Det forfatningsudkast, som nu foreligger til folkeafstemning i Tyrkiet, er ikke efter vores opfattelse af begrebet egentligt demokrati. Det har sine særlige forudsætninger. Jeg er enig med de deltagere i debatten, som har fremhævet, at det er så let for os danske at sige, at alle andre mennesker i verden i

alle sager egentlig burde se på tingene ligesom vi. De burde definere demokrati ligesom vi, de burde definere retsbeskyttelse ligesom vi. Mange steder var det nu heller ingen skade til, om de gjorde det.

At der var ulykkelige omstændigheder som baggrund for den oprindelige tyrkiske magtovertagelse, skal vi trods alt ikke glemme; det ville være uretfærdigt. Tilstanden i Tyrkiet med dens terror var uhyggelig. Der var mange af os, der håbede, at vi stod over for en forholdsvis kortvarig overgangssituation, og at den militære magtovertagelse blev noget ganske midlertidigt, som igen blev afløst af en klar demokratisk udvikling. Vi har jo før oplevet militære magtovertagelser i Tyrkiet i særlige situationer og har bagefter kunnet glæde os over, at nu var demokratiet genindført på ny. Det kan vi ikke sige, hvis Tyrkiet i en længere årrække skal leve under den forfatning, som nu er udarbejdet, og som kommer til folkeafstemning på søndag.

Vedtages forfatningen nu – det gør den nok – og træder den i kraft, vil de fleste i Danmark så ikke føle, at det er vores opgave at prøve at påvirke udviklingen i Tyrkiet i retning af et mere klart demokrati? Det tror jeg. Hvordan gør vi det så bedst? Gør vi det bedst ved at vedtage den dagsorden, hr. Lasse Budtz har foreslået? Og jeg forstår godt baggrunden for den, det gør jeg. Jeg vil heller ikke sige, at jeg ikke om 1, om 2 eller om 5 år ville sige, at dagsordenen var helt på sin plads, lad det stå ganske åbent. Men jeg mener, at vi må gøre os klart, at hvis vi vedtager hr. Lasse Budtz' dagsorden, så betyder det, at den klagesag, vi har rejst, og som åbner positive pressions- og påvirkningsmuligheder – jeg skal ikke overvurdere disse muligheder, men de er der, det har alle hidtil i enighed ment – giver vi ikke sin chance. Det betyder videre, at hvis Tyrkiet måtte blive ekskluderet på nuværende tidspunkt eller i nær fremtid af Europarådet, så ophører jo også Tyrkiets medlemskab af Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Og det betyder, at denne klagesag vel må bortfalde.

Når de 5 regeringer valgte klagesagen som det bedste middel, så var det, fordi de 5 lande mente, at det var det mest effektive pressionsmiddel, og midt i vadestedet at skifte taktik i en politisk aktion i ministerkomiteen med sigte på at ekskludere Tyrkiet er jeg ængstelig for ville undergrave troværdighe-